

KANTONALNI SUD U ZENICI

sudije Nedeljka Mađar - Ramljak
Nina Makivić
Adnan Baručija

SUDSKA NAGODBA

Uvod

Sudska nagodba je ugovor kojim stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati, zaključen u pisanoj formi pred nadležnim sudom u parničnom ili u izvanparničnom postupku. Ovaj ugovor ima svojstva pravomoćne presude, a ako je tražbina koju prema nagodbi treba ispuniti dospjela, tada ima i svojstvo izvršne isprave. Kao jedan od načina rješavanja sporova pronašla je veoma uspješnu primjenu u praksi rješavanja zapadnih zemalja u kojima su stvorene formalne pretpostavke za potpunu primjenu zakonskih odredbi o sudskoj nagodbi kao mirnom načinu rješavanja spora.

Cilj sudske nagodbe je prije svega da stranke u postupku sporazumno utvrđuju da za predmet za koji se vodi sudski spor mirnim putem zaključuju nagodbu u cilju njegovog rješenja. Sudska nagodba je miran, povjerljiv, ekonomičan, dobrovoljan i brz postupak. Osnovni je motiv završiti postupak nagodbom bez daljnjeg vođenja spora.

Tri su glavne prednosti sudske nagodbe:

- 1.predstavlja elastičniji instrument za uređenje pravnih odnosa među strankama nego presuda, zbog mogućnosti da se relativno kruti propisi o rokovima zamjene takvima koji će bolje odgovarati posebnim odnosima konkretnog slučaja,
- 2.svojim sadržajem nije vezana samo za onaj pravni zahtjev radi čije je zaštite pokrenuta parnica tako da se mogu obuhvatiti svi pravni odnosi stranaka te ukloniti sporne situacije
- 3.kao akt stranačke dispozicije predstavlja saglasno utvrđivanje prava i obaveza koje proističu iz uzajamnih pravnih odnosa

Sudska nagodba u pozitivnim propisima Federacije BiH

Sudska nagodba je regulisana odredbama čl. 87. do 93. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH ("Sl. novine" FBiH br.53/03,73/05,19/06,98/15, u daljem tekstu ZPP) kao i odredbama čl. 24 i 26. Zakona o izvršnom postupku Federacije BiH ("Sl.novine" FBiH broj 32/03, 52/03,33/06, 39/06,39/09 i 35/12, u daljem tekstu ZIP).

Poravnanje (vansudsko) je regulisano odredbama čl. 1089. do 1098. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78 do 57/89, „Službeni list RBiH“, broj 2/92, 13/93, 13/94, „Službene novine Federacije BiH“ broj 29/03 i 42/11).

Član 87.ZPP

(1) Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u toku cijelog postupka do njegovog pravomoćnog okončanja (sudska nagodba).

(2) Ako je sudska nagodba zaključena nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud donijet će rješenje kojim će utvrditi da je prvostepena presuda bez dejstva.

Navedeno podrazumjeva da stranke i tokom postupka pred drugostepenim sudom do donošenja drugostepene odluke povodom žalbe mogu zaključiti sudsku nagodbu. Time se otklanja potreba donošenja prvostepene odluke ako se nagodba zaključi nakon zaključenja glavne rasprave, a prije donošenja prvostepene odluke, odnosno potreba donošenja drugostepene odluke.

Popuštanje se može sastojati, između ostalog, u djelimičnom ili potpunom priznavanju nekog zahtjeva druge strane, ili u odricanju od nekog svog zahtjeva, u uzimanju na sebe neke nove obaveze, u smanjivanju kamatne stope, u produženju roku, u pristajanju na djelimične otplate, u davanje prava na odustanieu.

Kad samo jedna strana popusti drugoj, na primjer, prizna pravo druge strane, to nije poravnanje, te ne podliježe pravilima o poravnanju.

Član 88. ZPP

(1) Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, na pripremnom ročištu, kao i u toku cijelog postupka, nastojati da stranke zaključe sudsku nagodbu.

(2) U cilju doprinošenja nagodbi sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama predložiti kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Iz odredbe čl.88. Zakona o parničnom postupku proizilazi da je dužnost suda, da na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, tokom cijelog postupka nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu. To nastojanje se ogleda kroz obavezu ocjene sudije, kada je to osnovano, da strankama predloži sudsko poravnanje, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima. Dakle, radi se o imperativnoj odredbi koja zahtjeva aktivnu ulogu sudije koji je dužan da strankama ukaže na mogućnost zaključenja sudske nagodbe, te da se aktivno uključi na način da strankama predloži kako da se nagode čime se doprinosi načelu ekonomičnosti postupka.

Član 89.ZPP

(1) Sudska nagodba se može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

(2) Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 2.)

(3) Kada sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno.

Izuzetak od mogućnosti zaključenja sudske nagodbe je u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja koja su u suprotnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala). Ako postoje takvi zahtjevi stranaka, sud je dužan upozoriti stranke da ne mogu zaključiti sudsku nagodbu, ali ako stranke uprkos upozorenju to zahtijevaju, nagodbu mora unijeti u zapisnik. Ako sud, u toku postupka, utvrdi da stranke pokušavaju da sudskom nagodbom raspoložu zahtjevom kojim po zakonu ne mogu raspolagati, donijet će rješenje

kojim ne dopušta nagodbu stranaka, a protiv tog rješenja dopuštena je posebna žalba, te će u slučaju njenog izjavljivanja prvostepeni sud zastati sa postupkom dok rješenje kojim se ne dopušta nagodba ne postane pravomoćno (čl. 89. stav 3. ZPP) .

U pogledu prednjeg izjasnila se i sudska praksa tako „ne može se odbiti prijedlog za sudsku nagodbu navodeći da je ista u suprotnosti sa prinudnim propisima, a da se prethodno ne dopusti strankama da iznesu njen sadržaj. Prvostepeni sud je morao na raspravni zapisnik od 15.08.2007.godine unijeti sadržaj prijedloga za sudsku nagodbu, pa tek onda cijeniti da li konkretni prijedlog ukazuje da je u pitanju raspolaganje koje je u suprotnosti prisilnim propisima i pravilima morala društva, kakvo raspolaganje ne može uvažiti saglasno odredbi člana 3. stav 2. ZPP-a“. (Rješenje Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, broj 097-0-Gž-07-000521 od 08.05.2008.godine, objavljeno u „Domaća i strana sudska praksa“, broj 39, 2010, str. 53).

Da određeni zahtjevi stranka ne mogu biti sadržaj sudske nagodbe navodi se i sljedeća odluka „o ništavosti ili valjanosti određenog pravnog posla ne može se zaključiti sudska nagodba“. (Vrhovni sud Republike Hrvatske, broj Rev-1411/99 od 09.07.2002.godine, objavljeno u „Domaća i strana sudska praksa“, broj 21, 2007, str. 87).

Stranke u parnici ne moraju dokazivati poseban pravni interes za zaključenje sudske nagodbe.

Odredbom čl.89. stav 1. ZPP je propisano da se nagodba može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio, što podrazumjeva da se sudska nagodba po svom procesnopravnom učinku izjednačava sa pravosnažnom presudom. Sud je dužan u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu u kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba.

Član 90.ZPP

- (1) Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.*
- (2) Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.*
- (3) Nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.*
- (4) Sud će strankama izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je unesena nagodba.*

Sudsku nagodbu stranke mogu zaključiti pred sudom koji je proveo prvostepeni postupak, odnosno pred drugostepenim sudom ako se održava rasprava kada se nagodba može zaključiti i pred tim sudom.

Zapisnik o sudskom poravnanju ima značaj javne isprave, pa se pretpostavlja da je njegov sadržaj istinit dok se ne dokaže protivno. (Vrhovni sud BiH, broj Rev-660/88 od 14.07.1989.godine, objavljeno u Porobić i dr., Zakoni o parničnom postupku sa komentarom i sudskom praksom, Sarajevo, 2004, str. 581).

Sudsku nagodbu mogu zaključiti samo stranke tokom postupka, ali ne i umješači. Umješači mogu samo pristupiti nagodbi koju su zaključile parnične stranke. Ako je nagodba sklopljena između jedne od stranaka i treće osobe, tada neposredno ne dovodi do okončanja parnice. O zaključenoj nagodbi sud ne donosi odluku nego sporazum stranaka unosi u zapisnik, tako da

sud neće donositi rješenje kojim dozvoljava zaključenje sudske nagodbe što je u praksi vrlo čest slučaj.

Nagodba je zaključena kad stranke nakon pročitano g zapisnika o nagodbi potpišu zapisnik (čl.90 stav 2 . ZPP) . Naglasak u ovoj zakonskoj odredbi je na potpisivanju zapisnika jer ukoliko se jedna od stranaka predomisli i odbije potpisati zapisnik neće doći do zaključenja sudske nagodbe.

Odredbom čl.90. stav 3. ZPP je propisano da nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ukoliko stranke ne postignu sporazum o troškovima mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud. Sud u takvom slučaju odluku donosi odmah i unosi je u zapisnik. Međutim , ukoliko se stranke ne dogovore da odluku o troškovima donese sud, u tom slučaju će sud primjeniti odredbu čl. 391. stav 1. ZPP , da svaka strana snosi svoje troškove. **U tom pravcu se izjasnila i sudska praksa tako “Kako se prilikom zaključenja sudske nagodbe stranke nisu dogovorile i o troškovima postupka, niti su se dogovorile da odluku o troškovima donese sud (član 90. stav 3.ZPP-a), pravilno je prvostepeni sud primijenio odredbu iz člana 391. stav 1. ZPP-a, kada je odlučio da svaka stranka snosi svoje troškove. Pod pojmom „svoji troškovi“ podrazumjevaju se oni troškovi koje je stranka imala u toku postupka ili ih je po zakonu dužna platiti (npr. plaćanje sudske takse). (Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, broj Gž-881/04 od 25.01.2007.godine, objavljeno u „Domaća i strana sudska praksa“, broj 21, 2007, str. 47).**

Strankama se izdaje ovjeren prepis zapisnika u koji je unesena sudska nagodba. Navedeno predstavlja pandan presudi koja se obavezno dostavlja strankama , tako se i sudska nagodba , kao izvršna isprava uručuje strankama kako bi stranke mogle tražiti prinudno izvršenje obaveze preuzete nagodbom.

Član 91. ZPP i član 26. ZIP

Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova.

- (1) Sudsko odnosno upravno poravnanje izvršno je ako je potraživanje koje se prema njemu treba ispuniti dospjelo.*
- (2) Dospjelost potraživanja dokazuje se zapisnikom o poravnanju, javnom ispravom ili prema zakonu ovjerenom ispravom.*
- (3) Dospjelost koja se ne može dokazati na način iz stava 2. ovog člana dokazuje se pravosnažnom odlukom donesenom u parničnom postupku kojom se utvrđuje dospjelost.*
- (4) Na osnovu poravnanja koje je postalo izvršno u jednom dijelu izvršenje se može odrediti samo u odnosu na taj dio.*

Već je u uvodu rečeno da sudska nagodba ima značaj pravomoćne presude a ako je tražbina navedena u njoj dospjela tad ima snagu izvršne isprave i omogućava stranci da zahtjeva prinudno izvršenje činidbe navedene u nagodbi ukoliko sudska nagodba ima kondemnatoran karakter.

Kao izvršna isprava, sudska nagodba je taksativno nabrojana u odredbi čl. 24. Zakona o izvršnom postupku FBiH i mora ispunjavati sve uslove u pogledu izvršnosti i podobnosti propisane odredbom čl.26. i 27. Zakona o izvršnom postupku.

Sudska nagodba treba da sadrži rok za ispunjenje obaveze i od kada počinje teći taj rok.Dospjelost potraživanja dokazuje se zapisnikom sa tekstom sudske nagodbe ili ako tekst

sudske nagodbe ne sadrži dospelost, pravomoćnom sudsom odlukom u parničnom postupku kojom se utvrđuje dospelost. To znači da se na sudske nagodbe na stavljaju kaluzula pravomoćnosti i potvrda izvršnosti već se samo na osnovu ovjerenog zapisnika dokazuje da je protekao rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze navedene u sudskoj nagodbi. Sudska nagodba sa kondemnatornim dijelom koja u sebi ne sadrži rok za izvršenje činidbe nije valjan izvršni naslov.

U primjeni člana 91. ZPP-a izjasnio se i Vrhovni sud Federacije BiH tako “Sadržinu sudske nagodbe kao izvršnog naslova, ali istovremeno i kao građanskopravnog ugovora nije ovlašten cijeniti vještak bilo koje struke, pa ni vještak finansijske struke, nego je to pravno pitanje koje je u sudskom postupku ovlašten cijeniti isključivo sud.(Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 259793 12 Rev od 21.02.2013. godine, BSP VS FBiH, 2013, 65).

Član 92. ZPP

(1) Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom.

(2) Sudska nagodba se može pobijati ako je zaključena u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

(3) Tužba iz stava 1. ovog člana se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe.

(4) Ako sudska nagodba bude poništena, postupak se nastavlja kao da sudska nagodba nije ni bila zaključena.

Sudska nagodba se ne može pobijati redovnim pravnim lijekovima upravo zbog izjednačenosti s pravomoćnom presudom, a s obzirom na njezina obveznopravna svojstva, sudsku nagodbu može se pobijati po pravilima građanskog materijalnog prava samo tužbom i to pod uslovom da je zaključena pod postojanjem mana volje : zabluda , prinuda ili prevara.

Osim parničnih strabaka, sudsku nagodbu može pobijati i svako treće lice koje ima pravni interes , odnosno čija su prava nagodbom povrijeđena .

U takvom slučaju prema stavu Vrhovnog suda FBiH “ na pasivnoj strani moraju tužbom biti obuhvaćene sve stranke koje su sudionici zaključene sudske nagodbe, kao nužni suparničari”. (Presuda broj 070-0-Rev-08-001725 od 26.01.2007.godine, objavljena u Biltenu sudske prakse VS FBiH, broj 1/2010, str. 67).

Subjektivni rok za pobijanje sudske nagodbe je 3 (tri) mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja . Objektivni rok je 5 (pet) godina od dana zaključenja sudske nagodbe .

Izmjenama Zakona o parničnom postupku je definisana posljedica poništenja sudske nagodbe a to je da se postupak nastavlja kao da nagodba nije ni bila zaključena.

Član 93. ZPP

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li se vodi parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu.

Ako ustanovi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu kao nedopuštenu. (čl.67. stav 1. tačka 5) . Ako je odlučeno i o zahtjevu o kome je već zaključena sudska nagodba, uvijek postoji povreda odredaba parničnog postupka, pa je drugostepeni sud dužan ukinuti presudu i odbaciti tužbu (čl.209. stav 2. tačka 9 u vezi sa čl.227 stav 2. ZPP).

Zaključak

Veći broj rješavanja sporova nagodbom smanjio bi opterećenost sudova, utjecao na kraće trajanje sudskih postupaka odnosno ponekad spriječio da do suđenja uopće i dođe. U tom smislu i Strategija reforme pravosuđa, ističe potrebu konstantnog širenja i promoviranja alternativnih metoda rješavanja sudskih postupaka i na sve načine ih nastoji učiniti dostupnih široj javnosti radi širenja svijesti o višestrukim koristima zaključenja sudskih nagodbi.

Kao posljedica tog nastojanja primjetna je tendencija porasta okončanja sudskih postupaka sudskom nagodbom od 17,88 % procenata riješenih predmeta u 2011 godini do 24,71% u 2015 godini . Za još veći uspjeh potreban je angažman svih sudionika parničnog postupka od samih stranaka, njihovih punomoćnika pa do sudije. Zaključenjem sudske nagodbe, stranke s jedne strane, obostrano su zadovoljne jer su isključile rizik eventualno nepovoljne sudske odluke i daljnje troškove. Sudije, s druge strane su zadovoljne jer su riješile predmet veoma brzo, na način da su pružile pravnu zaštitu objema strankama, neće izrađivati pismeni otpravak presude i iscrpljivat se obrazloženjem.

Zenica, 14.03.2017. godine